

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра економічної теорії

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

2013 р.

ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕОРІЙ

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

підготовки

бакалаврів

галузей знань

0201 – Культура
0303 – Історія
0403 – Політологія
0705 – Географія
0202 – Мистецтво
0301 – Соціально-політичні науки
0102 – Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини
0801 – Математика

напрямів

6.020105 – Документознавство та інформаційна діяльність
6.030300 – Історія
6.040300 – Політологія
6.020204 – Музичне мистецтво
6.030102 – Психологія
6.070550 – Економічна і соціальна географія
6.010201 – Фізичне виховання
6.010203 – Здоров'я людини
6.010202 – Олімпійський спорт
6.080100 – Математика

Луцьк – 2013

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи економічних теорій»
для студентів 3, 4 курсів за напрямом підготовки: 6.020105 –
Документознавство та інформаційна діяльність, 6.030300 – Історія, 6.040300
– Політологія, 6.020204 – Музичне мистецтво, 6.030102– Психологія,
6.070550 – Економічна і соціальна географія, 6.010201 – Фізичне виховання,
6.010203 - Здоров'я людини, 6.010202 – Олімпійський спорт, 6.080100 –
Математика.

” 29 ” 08 2013 р. – 18 с.

Розробники:

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії _____ Геліч Н. В.

Рецензент:

д.е.н., проф., завідувач кафедри економічної теорії _____ Стрішенець О. М.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри економічної теорії

протокол № 1 від 29 серпня 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Стрішенець О.М.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 1 від 4 вересня 2013 р.

Голова науково-методичної
комісії інституту _____ (доц. Бегун С. І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

**Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № ____ від _____ 2013 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Основи економічних теорій» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів неекономічних напрямів підготовки.

Предметом дисципліни є вивчення основних економічних категорій, економічних законів, принципів функціонування економічних систем, економічних відносин, господарського механізму та дій людей, спрямованих на ефективне господарювання в умовах обмежених економічних і природних ресурсів; особливості ринкових перетворень економіки України; сучасні процеси глобалізації економічного життя людства.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Основи економічних теорій» пов'язана із дисциплінами «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Національна економіка».

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Загальна кількість годин – 108	Шифр і назва галузі знань: 0201 – <i>Культура</i> , 0303 – <i>Історія</i> , 0403 – <i>Політологія</i> , 0705 – <i>Географія</i> , 0202 – <i>Мистецтво</i> , 0301 – <i>Соціально-політичні науки</i> , 0102 – <i>Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини</i> , 0801 – <i>Математика</i> .	нормативна
	Шифр і назва напрямів підготовки - 6.020105 – <i>Документознавство та інформаційна діяльність</i> , 6.030300 – <i>Історія</i> , 6.040300 – <i>Політологія</i> , 6.020204 – <i>Музичне мистецтво</i> , 6.030102 – <i>Психологія</i> , 6.070550 – <i>Економічна і соціальна географія</i> , 6.010201 – <i>Фізичне виховання</i> , 6.010203 – <i>Здоров'я людини</i> , 6.010202 – <i>Олімпійський спорт</i> , 6.080100 – <i>Математика</i> .	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	Рік підготовки – 3, 4
		Семестр – 5, 6, 7, 8
		Лекції – 6 год.
		Практичні (семінари) – 4 год.
		Самостійна робота – 48 год.
		Індивідуальна робота – 50 год.
		Форма контролю: іспит (залік)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни полягає в набутті студентами теоретичних знань та практичних вмінь щодо виявлення, аналізу причин, особливостей розвитку, способів подолання, пом'якшення негативних наслідків економічних явищ і процесів, вивчення теоретичного інструментарію ринкового й державного регулювання національної економіки. Це дозволить студентам приймати обґрунтовані рішення щодо вирішення економічних проблем, пов'язаних із їх майбутньою практичною діяльністю.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни "Основи економічних теорій" є:

- володіти категоріальним апаратом та методологією дослідження;
- знати основні принципи та закони функціонування суб'єктів на мікро- та макрорівнях;
- засвоїти сучасні методи дослідження економічних процесів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основний категоріальний апарат, закономірності економічного розвитку, механізм функціонування економічної системи та економічної політики щодо регулювання економіки;

вміти:

- аналізувати причинно-наслідкові механізми економічних явищ та процесів, оцінювати ефективність економічної політики держави.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин / 3 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна теорія як наука.

Предмет економічної теорії. Економічна теорія і економікс: дискусійні проблеми. Дослідження економічних відносин і економічних законів. Вивчення проблем "що, як, для кого і скільки виробляти?". Позитивна і нормативна економічна теорія. Трактатування предмета економічної теорії різними школами: меркантилізм, фізіократи, класична політична економія, маржиналізм, марксизм, неокласицизм, інституціоналізм, монетаризм. Основні закони економічної теорії: всезагальні, загальні специфічні. Категорії економічної теорії. Функції економічної теорії: гносеологічна, практична, світоглядна. Структура економічної науки: політична економія, мікроекономіка, макроекономіка, мегаекономіка, мезоекономіка. Рівні економічного аналізу: мікро- та макрорівень. Всезагальні методи наукового пізнання: діалектичний, емпіричний. Економічний аналіз і синтез. Метод

наукової абстракції. Дедукція і індукція як взаємодоповнюючі методи дослідження. Економіко-математичні методи дослідження. Гіпотези. Експеримент. Узагальнення.

Тема 2. Економічна система та відносини власності.

Економічний зміст економічної системи. Структура економічної системи: продуктивні сили, економічні відносини, господарський механізм. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини в економічній системі. Типи економічних систем: ринкові та неринкові. Ринкова, змішана, традиційна, командно-адміністративна види економічних систем. Моделі змішаної економіки. Концепції історичних етапів економічного розвитку. Відносини власності. Типи і форми власності. Основні способи зміни форм власності. «Пучок» прав власності. Тріада власності.

Тема 3. Економічні потреби суспільства та їх взаємозв'язок із виробництвом.

Потреби суспільства, їх суть і структура. Безмежність потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Виробництво як визначальний фактор формування потреб та їх розвитку. Потреби і споживання. Економічні інтереси і потреби. Сутність і структура економічних інтересів. Взаємозв'язок потреб, економічних інтересів і виробництва. Загальні форми суспільного виробництва. Натуральне виробництво. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Характерні риси товарного господарства. Просте товарне виробництво. Розвинута форма товарного виробництва: механізм виникнення та основні ознаки. Виробництво і його основні фактори. Робоча сила і її риси. Земля. Засоби і предмети праці. Капітал. Підприємницькі здібності. Виробничі ресурси і виробничий потенціал суспільства. Обмеженість виробничих ресурсів. Межа виробничих можливостей. Вмінні витрати.

Тема 4. Товарне виробництво як основа ринкової економіки.

Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Ринок і його функції. Товар, його властивості і функціональні форми. Альтернативні теорії формування вартості товарів у процесі виробництва. Трудова теорія вартості. Теорія факторів виробництва. Суб'єктивно-психологічна теорія цінності. Неокласична теорія вартості. Гроші - розвинута форма товарних відносин. Функції грошей. Еволюція грошей. Сучасна структура грошей. Теорії грошей. Грошовий обіг та його закони. Ринкова інфраструктура і її роль в регулюванні виробництва.

Тема 5. Основи мікроекономічного аналізу.

Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка. Основні суб'єкти мікроекономіки – споживач і фірма. Поведінка економічних суб'єктів як модель раціонального вибору. Закон попиту, фактори зміни попиту. Закон пропозиції, фактори зміни пропозиції. Сутність пропозиції та взаємозв'язок

між ціною і обсягом пропозиції. Характеристика нецінових факторів, що призводять до зміни пропозиції та зміщення кривої пропозиції. Ринкова рівновага та її характеристика. Сутність ринкової рівноваги та її динамічний характер. Цінова еластичність попиту і пропозиції та фактори її зміни.

Тема 6. Основи теорії поведінки споживача.

Сутність економічної корисності, загальна і гранична корисність. Три основні гіпотези щодо поведінки споживача. Функції корисності. Функція корисності і бюджетна лінія. Теорія поведінки споживача: ординалістський підхід. Вибір, уподобання, аксіоми уподобань. Основи вибору споживача. Відмінність між уподобаннями та вибором. Крива байдужості, гранична норма заміщення. Властивості кривої байдужості. Рух вздовж кривої байдужості, гранична норма заміщення. Бюджетна лінія та вибір споживача. Бюджетні обмеження, рівняння бюджетної лінії. Рівновага споживача: аналіз та графічна інтерпретація.

Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства (фірми).

Економічна природа фірми (підприємства). Основні форми ділових підприємств. Підприємницька фірма. Партнерство і корпорація. Державна фірма. Сутність і класифікація економічних витрат. Економічні витрати як альтернативні витрати. Зовнішні витрати. Внутрішні витрати та нормальний прибуток. Собівартість продукції та економічні витрати. Витрати в короткостроковому періоді. Сутність коротко- і довгострокового періоду. Постійні та змінні витрати в короткостроковому періоді. Прибуток і дохід фірми. Економічний і бухгалтерський прибуток. Загальний, середній і граничний дохід та їх динаміка.

Тема 8. Підприємство в ідеальних ринкових структурах: чиста конкуренція і чиста монополія.

Поведінка підприємства на ринку чистої конкуренції в короткостроковому періоді. Ефективність ринку чистої конкуренції. Умови досягнення економічної ефективності та ринок чистої конкуренції. Недоліки ринку. Види і характеристика чистої монополії. Основні риси чистої монополії. Види чистої монополії. Бар'єри для входження в галузь. Вибір ціни та обсягу виробництва чистим монополістом. Спадний характер попиту та ціноутворення чистого монополіста. Еластичність попиту та максимізація прибутку чистого монополіста. Цінова дискримінація за умов чистої монополії. Види цінової дискримінації. Способи проведення та наслідки цінової дискримінації. Державне регулювання ціноутворення природних монополістів. Ефективність монополії. Аргументи проти існування монополізму. Аргументи на користь монополії.

Тема 9. Підприємство в реальних ринкових структурах: монополістична конкуренція і олігополія.

Характеристика ринку олігополії. Основні риси і види олігополії. Моделі некооперативної поведінки на ринку олігополії. Кооперативна поведінка на ринку олігополії та антимонопольне регулювання діяльності підприємств. Картель та таємна змова. Характеристика ринку монополістичної конкуренції. Основні риси ринку. Форми диференціації товару. Умови створення нових підприємств та деякі фінансові бар'єри. Підприємство на ринку монополістичної конкуренції в коротко- і довгостроковому періоді. Вплив зміни кількості товарів-замінників на еластичність попиту. Ефективність ринку та нецінова конкуренція. Форми нецінової конкуренції на ринку. Ефективність реклами.

Тема 10. Ринок праці: крива пропозиції, ставка зарплати, профспілки.

Характер кривої пропозиції праці. Ставка зарплати та її види. Альтернативний вибір робітника. Ефект заміщення та ефект доходу. Ринкова крива пропозиції праці. Конкурентний ринок праці та ставка зарплати. Риси конкурентного ринку. Формування ринкової ставки зарплати та крива пропозиції праці. Умови максимізації прибутку конкурентного підприємства. Монопсонія та ставка зарплати. Профспілки та ставка зарплати. Методи збільшення попиту на працю. Шляхи зменшення пропозиції праці. Причини диференціації зарплати. Інвестиції в людський капітал. Теорія людського капіталу та ефективної ставки зарплати.

Тема 11. Ринки капіталу і землі.

Сутність категорії капітал. Формування підприємницького капіталу. Первісне нагромадження капіталу - вихідна умова становлення підприємства. Кругообіг підприємницького капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу підприємства. Обороти капіталу і вартості реалізованої продукції. Основний і оборотний капітал підприємства. Зношення основного капіталу та його види. Амортизація. Проблеми оновлення основного капіталу. Взаємозв'язок основного і оборотного капіталу в процесі виробництва товарів. Капітал і позичковий відсоток. Відсоток та фактори його зміни. Економічна рента та її види. Пропозиція землі. Попит на землю. Абсолютна, диференціальна і монопольна рента. Ціна землі і земельна рента.

Тема 12. Національна економіка та її основні показники.

Вступ до макроекономіки. Об'єкт і предмет макроекономіки. Змішана економічна система як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти змішаної економіки. Позитивна й нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного аналізу. Суть системи національних рахунків та її відмінність від системи балансу народного господарства. Основні методологічні принципи системи національних рахунків. Показники СНР. Основні категорії СНР: випуск, кінцева, проміжна продукція, додана вартість, резиденти. Поняття валового внутрішнього продукту (ВВП). Методи розрахунку ВВП: виробничий, кінцевого використання,

розподільчий. Валовий національний дохід. Похідні макроекономічні показники: ЧВП, ЧНД, НД, ОД, ВД. Дефлятор ВВП. Чистий економічний добробут (ЧЕД). Нові макроекономічні показники: індекс людського розвитку, індекс економічної свободи, рівень глобалізації, рівень тінізації.

Тема 13. Сукупні попит і пропозиція.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від індивідуального попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорتنих закупок. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту. Сукупне пропонування. Вплив товарних цін на сукупне пропонування. Крива сукупного пропонування залежно від фази економічного циклу. Кейнсіанський, проміжний та класичний відрізки кривої сукупного пропонування. Нецінові фактори сукупного пропонування. Сукупний попит — сукупне пропонування як модель економічної рівноваги. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупного пропонування. Ефект храповика.

Тема 14. Економічні цикли та економічне зростання.

Сутність та причини виникнення економічних циклів. Класичний діловий (промисловий) цикл та характеристика його фаз: кризи, депресії, пожвавлення та підйому. Тренд. Графічне зображення класичного ділового циклу. Рецесія. Види циклів. Короткі цикли Дж. Кітчина. Середні цикли К. Жугляра. Будівельні цикли С. Кузнеця. Довгі цикли М. Кондратьєва. Причини трансформації класичного ділового циклу в сучасні економічні коливання. Нециклічні коливання. Державне антициклічне регулювання. Макроекономічний зміст економічного зростання. Типи економічного зростання: екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Джерела економічного зростання: приросту праці, приросту капіталу, технічних нововведень. Фактори, що визначають економічне зростання: фактори пропозиції, попиту, ефективності, соціокультурні, інституційні фактори. Темп економічного зростання. Межі економічного зростання та його державне регулювання.

Тема 15. Інфляція, безробіття та форми їх державного регулювання.

Безробіття як порушення макроекономічної рівноваги. Концепції зайнятості та їх еволюція. Економічно активне населення. Економічно неактивне населення (поза робочою силою). Форми зайнятості. Рівень зайнятості. Функції безробіття. Рівень безробіття. Основні види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Природний рівень безробіття. Приховане безробіття та прихована зайнятість. Соціально-економічні наслідки безробіття. Зв'язок інфляції та безробіття. Крива А.Філіпса. Закон А.Оукена. Заходи держави, спрямовані на обмеження безробіття. Інфляція. Монетарні та немонетарні теорії інфляції. Вимірювання інфляції. Види інфляції.

Інфляція попиту. Інфляція витрат (пропозиції). Передбачувана та непередбачувана інфляція. Відкрита й латентна інфляція. Природний рівень інфляції. Помірна, галопуюча та гіперінфляція. Дефляція. Стагфляція. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційна спіраль. Ефект Фішера. Механізм антиінфляційної політики. Основні напрями антиінфляційної політики: адаптивна та активна.

Тема 16. Доходи населення й соціальна політика.

Доходи населення: джерела та структура. Розподіл доходів: первинний і вторинний. Проблеми нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Фактори самозахисту та зовнішнього соціального захисту населення. Держава як суб'єкт соціального захисту населення. Межа бідності: абсолютна та відносна. Державні інструменти соціального захисту населення: програми соціального забезпечення, програми державної допомоги.

Тема 17. Банківська система та грошово-кредитна політика.

Грошово-кредитна система: суть, структура, типи. Металічна та паперово-кредитна грошові системи. Кредитна система та механізм її дії. Рівні кредитної системи: Центральні і комерційні банки. Функції Центрального й комерційних банків. Зміст та теоретичні концепції грошово-кредитної політики. Інструменти впливу Центрального банку на пропозицію грошей. Засоби прямого та опосередкованого впливу грошово-кредитної політики. Емісійна політика держави. Операції на відкритому ринку. Політика облікової ставки. Політика обов'язкових банківських резервів. Політика „дорогих” та „дешевих” грошей. Ефективність монетарної політики.

Тема 18. Бюджетно-податкова політика.

Бюджетна система. Державний бюджет та його види: збалансований, дефіцитний, профіцитний. Структура державного бюджету. Причини, що зумовлюють бюджетний дефіцит. Методи фінансування дефіциту державного бюджету. Державний борг: сутність, причини, види. Взаємозв'язок дефіциту бюджету та державного боргу, їх вплив на економіку. Управління державним боргом. Рефінансування боргу. Боргова криза. Реструктуризація. Конверсія боргу. Капіталізація боргу. Податкова система та її структура. Податки та їх функції. Податкова ставка: прогресивна, пропорційна, регресивна, тверда. Класифікація податків: прямі та непрямі. Фіскальна політика, її зміст та функції. Види фіскальної політики. Фіскальна експансія та фіскальна рестрикція. Дискреційна фіскальна політика та її основні інструменти. Автоматична фіскальна політика.

Податки як вмонтовані стабілізатори економіки. Крива Лаффера та можливість її практичного застосування.

Тема 19. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство.

Інтернаціоналізація економічних зв'язків. Основні етапи інтернаціоналізації. Міжнародний поділ праці. Види міжнародного поділу праці: загальний, частковий, одиничний. Інтеграція. Передумови інтеграції. Рівні міжнародної економічної інтеграції. Основні інтеграційні утворення: ЄС, СНД, НАФТА, КАРИКОМ, МЕРКОСУР, АСЕАН та ін. Етапи розвитку світового господарства. Глобалізація. Індекс глобалізації країни. Переваги та недоліки глобалізації..

Тема 20. Міжнародна торгівля.

Міжнародна торгівля: суб'єкти, функції. Експорт. Імпорт. Теорії міжнародної торгівлі. Теорії абсолютних, порівняльних переваг та доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни. Теорія Хекшера-Оліна. Парадокс Леонтьєва. Гіпотеза імітаційного лага. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Тарифні та нетарифні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Ембарго.

Тема 21. Міжнародний рух капіталу і робочої сили.

Причини міжнародного руху капіталу. Форми та види міжнародного руху капіталу. Приплив і відплив капіталу. Нові форми вивозу капіталу: франчайзинг, ліцензування, міжнародний консалтинг, міжнародний інжиніринг. Прямі та портфельні інвестиції. Транснаціональна корпорація. Види та об'єкти портфельних інвестицій. Міжнародний кредит. Методи стимулу припливу капіталу: податкові, нефінансові тощо. Міжнародна міграція робочої сили. Позитиви та негативи для імпортера та експортера робочої сили.

Тема 22. Міжнародні валютно-фінансові відносини.

Міжнародна валютна система та її еволюція. Міжнародні системи валютного курсу: золотий стандарт, Бреттон-Вудська та Ямайська системи. Валюта. Види валют: конвертована, неконвертована, частково конвертована. Валютний курс. Види валютного курсу: номінальний, реальний. Гнучкий валютний курс. Фіксований валютний курс. Котирування валюти. Пряме й непряме котирування національної валюти. Паритет купівельної спроможності валюти. Попит і пропонування як фактор валютного курсу. Зв'язок між валютним курсом і платіжним балансом. Особливості валютної політики Центрального банку. СПЗ. Валютні резерви. Валютні режими та державне регулювання валютного курсу. Платіжний баланс. Структура платіжного балансу. Регулювання платіжного балансу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ.	Лаб.	Інд.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 1. Економічна теорія як наука.	5	1			2	2	-
Тема 2. Економічна система та відносини власності.	5	1			2	2	-
Тема 3. Економічні потреби суспільства та їх взаємозв'язок із виробництвом.	4				2	2	-
Тема 4. Товарне виробництво як основа ринкової економіки.	5	1			2	2	-
Тема 5. Основи мікроекономічного аналізу.	5		1		2	2	-
Тема 6. Основи теорії поведінки споживача.	5	1			2	2	-
Тема 7. Мікроекономічна модель підприємства (фірми).	5	1			2	2	-
Тема 8. Підприємство в ідеальних ринкових структурах: чиста конкуренція і чиста монополія.	4				2	2	-
Тема 9. Підприємство в реальних ринкових структурах: монополістична конкуренція і олігополія.	4				2	2	-
Тема 10. Ринок праці: крива пропозиції, ставка зарплати, профспілки.	5		1		2	2	-
Тема 11. Ринки капіталу і землі.	4				2	2	-
Тема 12. Національна економіка та її основні показники.	5	1			2	2	-
Тема 13. Сукупні попит і пропозиція.	4				2	2	-
Тема 14. Економічні цикли та економічне зростання.	4				2	2	-
Тема 15. Інфляція, безробіття та форми їх державного регулювання.	5		1		2	2	-
Тема 16. Доходи населення й соціальна політика.	5		1		2	2	-
Тема 17. Банківська система та грошово-кредитна політика.	4				2	2	-
Тема 18. Бюджетно-податкова політика.	4				2	2	-
Тема 19. Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство.	5				3	2	-
Тема 20. Міжнародна торгівля.	7				3	4	-
Тема 21. Міжнародний рух капіталу і робочої сили.	7				3	4	-
Тема 22. Міжнародні валютно-фінансові відносини.	7				3	4	-
Усього годин	108	6	4		48	50	-

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Основи мікроекономічного аналізу. 1. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка. 2. Попит і пропозиція: сутність, закони та фактори. 3. Ринкова рівновага, її зміни та відхилення. 4. Цінова еластичність попиту і пропозиції.	1
2	Ринок праці: крива пропозиції, ставка зарплати профспілки. 1. Сутність ставки зарплати та крива пропозиції праці. 2. Підприємство на ринку праці та ставка зарплати. 3. Вплив профспілок на ставку зарплати. 4. Диференціація ставок зарплати.	1
3	Інфляція, безробіття та форми їх державного регулювання 1. Зайнятість та причини виникнення безробіття. 2. Види, наслідки та способи скорочення безробіття. 3. Інфляція: сутність та її види. 4. Вплив інфляції на господарські процеси та методи її подолання.	1
4	Доходи населення й соціальна політика 1. Доходи населення та їх вимір. 2. Розподіл доходів у суспільстві. Крива Лоренца. 3. Добробут населення та соціальна політика держави.	1
	Разом	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Економічна теорія як наука.	2
2	Економічна система та відносини власності.	2
3	Економічні потреби суспільства та їх зв'язок з виробництвом.	2
4	Товарне виробництво як основа ринкової економіки.	2
5	Основи мікроекономічного аналізу.	2
6	Основи теорії поведінки споживача.	2
7	Мікроекономічна модель підприємства (фірми).	2
8	Підприємство в ідеальних ринкових структурах: чиста конкуренція і чиста монополія.	2
9	Підприємство в реальних ринкових структурах: монополістична конкуренція і олігополія.	2
10	Ринок праці: крива пропозиції, ставка зарплати, профспілки.	2
11	Ринки капіталу і землі.	2
12	Національна економіка та її основні показники.	2
13	Сукупні попит і пропозиція.	2
14	Економічні цикли та економічне зростання.	2
15	Інфляція, безробіття та форми їх державного регулювання.	2
16	Доходи населення й соціальна політика.	2
17	Банківська система та грошово-кредитна політика.	2
18	Бюджетно-податкова політика.	2
19	Інтернаціоналізація економічних зв'язків та світове господарство.	2
20	Міжнародна торгівля.	4
21	Міжнародний рух капіталу і робочої сили.	4
22	Міжнародні валютно-фінансові відносини.	4
	Разом	50

7. Методи навчання

В процесі викладання дисципліни використовуються різні методи, які дозволяють засвоїти теоретичні і практичні аспекти функціонування національної економіки. Основні з них:

- пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний (лекція);
- репродуктивний метод (відтворення матеріалу на практичних заняттях із використанням різноманітних вправ та форм самоконтролю);
- дослідницький метод – використовується при виконанні індивідуальних науково-дослідних завдань, коли навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження. У даному методі найбільш повно проявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності.
- економіко-математичне моделювання у вигляді графічного аналізу та формалізованого відображення макроекономічних процесів.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит (залік).

Перелік питань на іспит (залік):

1. Визначення предмета економічної теорії.
2. Основні етапи розвитку економічної теорії.
3. Школи економічної теорії.
4. Об'єктивні економічні закони і ступені їх пізнання.
5. Рівні використання економічних законів.
6. Теоретико-пізнавальна функція економічної теорії.
7. Практична функція економічної теорії.
8. Виховна функція економічної теорії.
9. Суть методу наукової абстракції.
10. Метод аналізу і синтезу.
11. Застосування індикативного та дедуктивного методів дослідження.
12. Поєднання логічного та історичного підходів дослідження економічних процесів.
13. Статистичні та математичні методи дослідження економічних явищ.
14. Потреби як рушійні сили економічного розвитку.
15. Види потреб.
16. Закон зростання потреб.
17. Економічні ресурси та їх види.
18. Вибір альтернативних можливостей використання ресурсів.
19. Крива виробничих можливостей.
20. Натуральна та товарна форми суспільного виробництва.
21. Умови виникнення натуральної форми суспільного виробництва.
22. Основні риси натурального господарства.
23. Товарна форма виробництва.
24. Генезис товарної форми виробництва.

25. Основні риси товарного виробництва.
26. Товар – основний елемент товарного господарства.
27. Мінова вартість товару.
28. Характеристика праці, що створює товар.
29. Трудова теорія вартості.
30. Теорія попиту і пропозиції.
31. Теорія граничної корисності.
32. Еволюція товарного виробництва.
33. Характеристика товарного виробництва в сучасних умовах.
34. Походження грошей.
35. Сутність грошей.
36. Види грошей.
37. Функції і роль грошей у ринковій економіці.
38. Гроші як міра вартості.
39. Гроші як засіб обігу.
40. Гроші як засіб утворення скарбів, накопичень і заощаджень.
41. Гроші як засіб платежу.
42. Функція світових грошей.
43. Попит і пропозиція.
44. Роль грошей у ринковій економіці.
45. Характеристика законів грошового обігу.
46. Грошова маса.
47. Грошові агрегати.
48. Швидкість обігу грошей.
49. Типи грошових систем.
50. Ринок як форма функціонування товарного господарства.
51. Сутність ринку.
52. Необхідні умови виникнення і розвитку ринку.
53. Структура та інфраструктура ринку.
54. Типи та види ринків.
55. Механізм дії ринкової економіки.
56. Закони, які діють в ринковому механізмі.
57. Функції ринку.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни “Основи економічних теорій” використовуються наступні методи діагностики успішності навчання:

- поточне опитування;
- розв’язування тестових завдань;
- виконання творчих завдань,
- написання економічного диктанту.

10. Критерії оцінки знань студентів

Оцінка «відмінно» ставиться за:

- уміння чітко викласти зміст питання;
- глибокі, вичерпні відповіді на додаткові питання;
- розуміння об'єктивних зв'язків між фактами та явищами, на які опирається студент при розкритті питання;
- глибоке знання теми, в тому числі літератури та періодики, що відноситься до теми;
- уміння пов'язати теоретичні положення з практичними результатами;
- здатність студента робити глибокі та правильні висновки.

Оцінка «добре» ставиться за:

- уміння незалежно викласти зміст питання;
- належні відповіді на додаткові питання;
- послідовність у відповідях;
- уміння робити правильні висновки;
- достатність знань літератури з питання теми;
- глибина проникнення у суть явища, що розглядається.

Оцінка «задовільно» ставиться за:

- при відповіді відчувається недостатність самостійного мислення при поясненні окремих явищ чи процесів;
- поверховість викладу змісту питання;
- допущення, інколи, значних фактичних помилок;
- недостатнє вміння відрізнити суттєве від несуттєвого;
- недостатньо глибоке знання питання.

12. Методичне забезпечення

1. Програма навчальної дисципліни «Основи економічних теорій» / Л. В. Єлісєєва. – Луцьк. : СЛУ ім. Лесі Українки. – 2013. – 8 с.

2. Робоча програма дисципліни «Основи економічних теорій» / Л. В. Єлісєєва. – Луцьк. : СЛУ ім. Лесі Українки. – 2013. – 24 с.

3. Геліч Н. В. Економічна теорія. Конспект лекцій для студентів неекономічних спеціальностей денної та заочної форми навчання // Н. В. Геліч. – Луцьк : СЛУ ім. Лесі Українки, 2012 – 108 с.

4. Геліч Н. В. Основи економічних теорій: методичні вказівки до практичних занять / Наталія Вадимівна Геліч. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 19 с.

5. Геліч Н. В. Основи економічних теорій: методичні вказівки до індивідуальної роботи / Наталія Вадимівна Геліч. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 44 с.

6. Геліч Н. В. Основи економічних теорій: методичні вказівки до самостійної роботи / Наталія Вадимівна Геліч. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 19 с.

7. Тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів неекономічних спеціальностей з дисциплін „Економічна теорія” і „Основи економічних теорій”. - Луцьк : ВЛУ ім. Лесі Українки, 2012. – 112 с.

12. Список джерел

Основна література:

1. Аналітична економія : Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк. – К. : Знання, 2009. – 723 с.; 526 с.
2. Воробьев Е. М. Экономическая теория – политическая экономия в схемах и графиках : [учеб. пособие]. – Х. : ХГИ «НУА», 1999. – 240 с.
3. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. Частина 1. / З. Ватаманюк, С. Панчишин. – Львів : Новий світ–2000, 2005. – 352 с.
4. Гронтковська Г. Е. Економічна теорія : навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба – Рівне: НУВГП, 2010.– 369 с.
5. Економічна теорія : [підручник] / За ред. В.М. Тарасевича. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
6. Економічна теорія : Політекономія : [підручник] / За ред. В. Д. Базилевича. – 5-те вид. – К. : Знання – Прес, 2006. – 719 с.
7. Економічна теорія : Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка : [навчальний посібник] / Білецька Л. В., Білецький Л. В., Савич В. І. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.
8. Макконелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика : Пер. с 14-го англ. изд. / К. Р. Макконел, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА-М., 2005. – 972 с.
9. Мэнкью Н. Г. Принципы экономикс / Н. Г. Мэнкью. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 784 с.
10. Основи економічної теорії в структурно-логічних схемах : навч. посіб. / За ред. Л. С. Шевченко. – Харків : Право, 2010. – 144 с.

Додаткова література:

1. Башнянин Г. І. Мікроекономічна теорія : [навч. посібник] / За ред. Башнянина Г.І. і Щедрої О.В. – Львів : Новий світ, 2007. – 640 с.
2. Безугла В.О. Мікроекономіка : [навч. посібник] / В. О. Безугла – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 288 с.
3. Беляєв О. О. Політична економія : [навч. посібник] / О. О. Беляєв, А. С. Бебело. – К. : КНЕУ, 2001. – 328 с.
4. Веріан Гел Р. Мікроекономіка: проміжний рівень. Сучасний підхід / Пер. з англ. С.Слухая. – К. : Лібра, 2006. – 632 с.
5. Зазимко А. З. Політична економія : [структурно-логічний посібник] / А. З. Зазимко. – Вид. 2-е. – К. : КНЕУ, 2006. – 358 с.
6. Липсиц И. В. Экономика : [ученик для вузов] / И. В. Липсиц. – М. : Омега – Л, 2006. – 656 с.
7. Макроекономіка / За ред. В. Базилевича. — К.: Знання, 2007. – 719 с.
8. Микроэкономика : [учебник] / Под ред. А.Г. Грязновой, А.Ю. Юданова. –

- 6-е изд., испр. и доп. - М. : КНОРУС, 2006. – 624 с.
9. Мікроекономіка : [підручник] / За ред. В.Д.Базилевича. – К. : Знання, 2007. – 677с.
  10. Небава М. І. Теорія макроекономіки : [навчальний посібник] / М. І. Небава. – К. : Видавничий дім «Слово», 2005. – 536 с.
  11. Політична економія: [навч. посібник] / К. Т. Кривенко, В. С. Савчук, О. О. Бєляєв. – К. : КНЕУ, 2001. – 508 с.
  12. Рудий М.М., Жабка В.В. Мікроекономіка : [навч. посібник] – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
  13. Савченко А. Г. Макроекономіка : [підручник] / А. Г. Савченко. – К. : КНЕУ, 2005. – 441 с.
  14. Самуэльсон П. Экономика / П. Самуэльсон. – Т. 1. – М. : АЛГОН, 1994. – 333 с.
  15. Экономическая теория : [учеб. для студ. высш. учеб. заведений] / Под ред. В. Д. Камаева. – 8-е изд., перераб и допол. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 640 с.
  16. Экономическая теория : [учебник для студентов вузов]. / Под ред. И. П. Николаевой. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 527 с.
  17. Экономическая теория : [учебник] / Под общ. ред. А. Г. Грязновой. – М. : Экзамен, 2005. – 592 с.